

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

АБАЙ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ АБАЯ
ABAI KAZAKH NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY

ФИЛОЛОГИЯ ЖӘНЕ КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ ИНСТИТУТЫ
ИНСТИТУТ ФИЛОЛОГИИ И ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ
INSTITUTE OF PHILOLOGY AND MULTILINGUAL EDUCATION

ШЫҒЫС ТІЛДЕРІ ЖӘНЕ АУДАРМА КАФЕДРАСЫ
КАФЕДРА ВОСТОЧНЫХ ЯЗЫКОВ И ПЕРЕВОДА
DEPARTMENT OF EASTERN LANGUAGES AND TRANSLATION

**«ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАННЫҢ ШЕТЕЛ ШЫҒЫС
ШЕТ ЕЛДЕРІНДЕГІ БЕЙНЕСІ: БҮГІНІ МЕН БОЛАШАҒЫ»
халықаралық ғылыми-тәжірибелік
конференциясының материалдары
8 маусым**

**Материалы
международной научно-практической конференции
«ОБРАЗ НЕЗАВИСИМОГО КАЗАХСТАНА В СТРАНАХ
ЗАРУБЕЖНОГО ВОСТОКА: ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ»
8 июня**

**The materials
of the international scientific and practical conference
«THE IMAGE OF INDEPENDENT KAZAKHSTAN IN THE FOREIGN
EASTERN COUNTRIES: TENDENCIES AND PERSPECTIVES»
8 June**

Балықбаев Т.О. Құттықтау сөз.....	3
Shaban, Ali Ali. The egyptian-kazakh relations throughout history.....	4
Мирзоев К.И. Распространение духовных ценностей Казахстана в странах востока.....	6
Жумабекова А.К. Перевод как важнейшее средство представления образа Казахстана в странах зарубежного востока.....	8
Жумабекова А.К. Общая концепция исследования в рамках научного проекта «Распространение опыта модернизации независимого Казахстана в странах зарубежного Востока: лингвокультурологические и переводческие аспекты».....	12

1-СЕКЦИЯ. ШЫҒЫС ФИЛОЛОГИЯСЫ МЕН САЛҒАСТЫРМАЛЫ ТІЛ БІЛІМІНІҢ ЛИНГВОМӘДЕНИ АСПЕКТІЛЕРІ

1-SECTION. LINGUA-CULTURAL ASPECTS OF EASTERN PHILOLOGY AND COMPARATIVE LINGUISTICS

1 СЕКЦИЯ. ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ВОСТОЧНОЙ ФИЛОЛОГИИ И СОПОСТАВИТЕЛЬНОГО ЯЗЫКОЗНАНИЯ

Балтабай Ә. Шәкәрім және Шығыстың жауһар жыры.....	15
Мирзоев К.И. Гусейнов М.А. Несколько слов о культуре азербайджанских и казахских тюрков	18
Динғазы А. 浅谈哈萨克语名词的“位格”及其分布.....	22
Дийа Ауд Ахмад Хамад. Араб және қазақ риторикасының өзара бір-біріне ықпалы мен әсері...	25
Хемдан Ибрагим. Возрождени арабского наследия.....	27
Садыбаев К.Т. سيرة ذاتية لعبد الرحمن الجامي و آثاره العلمية.....	29
Авакова Р.А. Түркі тілдеріндегі түр және түстің таңбалық семантикасы.....	32
Канлыбаева Ж.С. Linguocultural conceptology in Kazakhstan.....	38
Өміржан Сейсенқұл. ҚХР Құрылу қарсаңындағы қытай-қазақ тіліне қытай тілінен енген кірме сөздер.....	42
Бүркітбай Г.Ж., Аманжол С.Т. Араб дереккөздеріндегі Бейбарыс сұлтан бейнесінің Қазақстандағы зерттелуі.....	44
Батырхан Б.Ш. Насрулла ат-Таразидің қазақ-шығыс байланыстарын дамытудағы ағартушылық мұрасы.....	48
Молотова Г.М. Рукописи сочинений на тюрки и их место в духовной жизни народов Центральной Азии.....	52
Молотова Э.М. Образ Увайса в тюркоязычных Нарративных источниках средневековья.....	56
Оразкынқызы Ф., Даулет Ф.Н. Способы актуализации концепта «Судьба» в китайской лингвокультуре.....	60
Оразкынқызы Ф., Даулет Ф.Н. Зооморфный код культуры во фразеологии китайского языка	65
Айтқазы Сажид. Ағылшын және қытай тілдеріндегі эмотивті түр-түстік фразеологизмдердің әлемдік тілдік бейнесі.....	69
Абдрахманова Г.Х. Араб және қазақ тілдерінде кейбір сан есімді фразеологизмдердің лингвогмәдени аспектісі.....	72
Райхан Б. Тілдегі гендерлік айырмашылықтардың фонетикадағы көріні.....	76
Хабибулла Ж.Т. Қытай тіліндегі киелі сандардың мәдени маңыздылығы.....	79
Нурмырза М. «Әйел» концептісінің когнитивтік моделі.....	81
Слямханова Д.К. Қазақ және түрік тілдеріндегі фразеологизм бірліктерінің салыстырмалы талдауы.....	83
Жумадилова А.Е. Лингвокультурный аспект гуманистических идей текстов Корана и хадисов	87
Исмайлова О.А., Есимкулова С., Себдайырова А.М. Linguocultural peculiarities of the concept “әдемілік” in kazakh culture.....	93

Резюме

В данной статье рассматривается просветительское наследие Насрулла Ат-Тарази в раз Казахско-восточных взаимосвязи. Вышедший с Тараза Насрулла Ат-Тарази начал просветительскую деятельность в Каире. Он хорошо знал восточных языков, в том числе арабский, персидские и тюркские языки. Его имя стало известно в научной среде после обретения независимости Казахстана, но его просветительская деятельность еще не исследована. В сегодняшний день его личный фонд хранится в Центральном Государственном архиве.

Resume

In the article the educational enlightenment heritage of Nasrulla At-Tarazi in the development of Kazakh-Eastern relations is considered. Released from Taraz Nasrulla At-Tarazi began enlightening activities in Cairo. He knew the Oriental languages well, including Arabic, Persian and Turkic languages. His name became known in the scientific community after Kazakhstan gained independence, but his enlightenment activity has not yet been investigated. Today his personal fund is kept in the Central State Archive of the Republic of Kazakhstan.

Насрулла Мубашшир ат-Таразидің есімі еліміз егемендікке қол жеткізгеннен кейін ғана ғылым ортаға таныла бастады.

Насрулла ат-Тарази 1922 жылы қазіргі Тараз қаласында (Әулие-ата, Жамбыл) туған. 1930 Насрулла ат-Тарази әкесі Мубашшир ат-Таразиден бірге елдегі саяси жағдайға байланысты Ауған өтіп кетеді. Сол жерде бастауыш пен орта сыныпты оқып, жоғары сыныптық білімін Кабулдағы Фіруз мектебінде тәмамдайды. Өз әкесінен араб, парсы османлы түрік тілдерін үйренеді. Әкесі Мубашшир ат-Тарази Таразда 1923 жылы Шариғи соттың алқа мүшесі, содан кейін 1924 жылы бас мүфти қызметін атқарған және Түркістан өлкесін кеңес өкіметінен азат ету үшін түрлі көтерілістер мен халықты азаттауға шақыратын үндеу, ұрандар көтеріп, мақалалар жазған. Мақалалары газет, журнал беттерінде жарыяланған. Оның мұндай әрекеттері кеңес өкіметіне ұнай қоймады. Нәтижесінде Мубашшир ат-Тарази түрмеге, қамалып өлім жазасына да кесіледі. Бұдан құтылудың бірден бір жолы ретінде елден аударуды ұйғарып, 1930 жылы шекара асып, ауған шахы Мұхаммед Надирдан саяси баспана сұрап, қаза табады. Шах бұлардың ұсынысын құп көріп, жылы ілтипатпен қарсы алып қана қоймай, шах сара қызметі ұсынады. 1942 жылы жиырма жасында Насрулланы әкесі Мубашшир Бұхараның соңғы ханы Мұхаммед Әлімханның қызына үйлендіреді. 1948 жылы кеңес өкіметінің қысымымен Мубашшир Ауғанстанға Насрулланы тастап, Пәкістанды тұрақ етті [1]. Насрулла ат-Тарази Ауғанстанда танымал дін ғұламаларынан да дәріс алып, өз білімін толықтырады. 1949 жылы Насрулла ат-Тарази Ауғанстандағы Кабул университетінде парсы тілі бойынша докторлық диссертация қорғайды.

Насрулла ат-Тарази 1949 жылы қыркүйек айында әкесі және Тараздық отбасымен бірге Пәкістан арқылы Мысыр еліне (ЕАР) қоныс аударады. Осы 1949 жылдан бастап қайтыс болғанға дейін Насрулла ат-Тарази Мысыр елінде өзінің саналы ғұмырын өткізеді. Мысыр елі оған 1964 жылы азаматтық құқықтарды бөледі.

Насрулла ат-Тарази өзінің ағартушылық жұмысын негізінен Каир қаласында 1967 жылы бас Ауған-Шамс университетінде парсы тілі мен түрік тілдерін және олардың әдебиеттерін, содан Каир университеті мен әл – Әзһар университетінде дәрістер бере бастады. Дәрістерінде қолдан келетін кітаптары мен қоса, өзі қызмет жасайтын Мысыр Ұлттық кітапханасындағы қолжазба әдебиет материал ретінде пайдаланды. Бұл деректерді біз ҚР Орталық мемлекеттік архивінде сақтаулы құжаттарды қарастыру барысында көз жеткіздік. Дәріс оқи жүріп, тіл қағиді үйретудің өзіндік жолдарын қарастырды. Нәтижесінде 1971 жылы араға не бәрі төрт жыл салып Каир университетінің әдебиет бөлімінде «Түрік тілінің грамматикасы»[2] деген 47 беттік кітапты құрастырып шығарады. Бұл оқу құралы араб тілінде түсіндіріліп, мысалдар түрікше (латын әріптерімен) және араб әріптерімен түрікше беріледі (көне Османлы тілінде). Кітаптың басында көне араб тіліндегі (Османлы тілі) әліпбилер санының 32 екендігін, оның 28-і араб алфавитінен, ал төрт